

ЗОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Диндин В.А., здобувач,
Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С.З. Гжицького

В даній статті проведено аналіз показників розвитку молочного скотарства Львівської області в розрізі природно-економічних зон. Основну увагу сконцентровано на ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств області. Результати даного дослідження вказують на ті недоліки, що існують в практичній діяльності підприємств і запобігають нормальному та ефективному їх функціонуванню. Сукупність запропонованих заходів сприятиме підвищенню результативності ведення молочного скотарства сільськогосподарськими підприємствами та зменшить вплив негативних чинників на їхню діяльність

In this article the analysis of indexes of development of the suckling cattle breeding of the Lviv area is conducted in a cut naturally economic areas. Basic attention is concentrated on efficiency of activity of agricultural enterprises of area. The results of this research will point out those defects that exist in practical activity of enterprises, and prevent their normal and effective functioning. The aggregate of the offered measures will be instrumental in the increase of effectiveness of conduct of the suckling cattle breeding agricultural enterprises and will be instrumental in diminishing of influence of negative factors on their activity

Постановка проблеми. Однією з провідних галузей сільського господарства є, безумовно, молочне скотарство. Сталий розвиток даної галузі забезпечує населення такими незамінними та високоцінними продуктами харчування - як молоко та молочні продукти. Адже, вони складають значну частку у харчовому раціоні кожної людини. Виконання цієї місії покладається в основному на крупні сільськогосподарські підприємства. Отже, основною метою даного дослідження є аналіз показників діяльності сільськогосподарських підприємств з врахуванням зональності їх розміщення та пошук заходів, спрямованих на забезпечення ефективності їх функціонування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сільське господарство за своєю природою та суттю є досить специфічна та багата на особливості галузь. Таке твердження цілком справедливе, оскільки ефективність функціонування сільського господарства у великій мірі залежить від тих особливостей, які притаманні конкретній території, тобто: геологічної будови та рельєфу місцевості, природнокліматичних умов, характеру ґрунтів тощо. Нажаль, сьогодні стан аграрного виробництва взагалі і молочного скотарства зокрема настільки поганий, що врахування і оцінка впливу тільки окремих чинників на їх розвиток - не дасть вагомих позитивних зрушень. Тут необхідний комплексний підхід до вирішення цих питань. Тому у даному дослідженні проводився аналіз діяльності сільськогосподарських підприємств за різними показниками.

Детальний аналіз останніх публікацій свідчить про те, що більшість науковців у своїх дослідженнях не завжди враховували природний фактор, і не здійснювали глибокий аналіз впливу географічних і кліматичних особливостей на аграрне виробництво, що притаманні Львівщині.

В основному більшість праць присвячено аналізу чинників економічного характеру, які формують загальну картину розвитку галузі. Такий підхід не дає достатньої інформації для глибокого та усестороннього розуміння всіх тих причин і невдач, які «лягли каменем» перед господарюючими суб'єктами галузі і гальмують її розвиток. Аналізуючи функціонування будь-якої галузі у більш вузькому діапазоні, наприклад, по окремих категоріях господарюючих суб'єктів, конкретних напрямках їх діяльності, в зональному розумінні дає можливість глибше усвідомити суть проблем, які існують в даному сегменті, та виявити причини, що привели до кризового стану.

У результаті здійснення такого аналізу, отримана інформація дає можливість сформулювати конкретні заходи, реалізація яких приведе до підвищення ефективності функціонування молокопродуктового підкомплексу і молочного скотарства зокрема.

Процес пристосування до ринкових умов виявився надто складним для більшості виробників і переробників молока. Виважена оцінка негативних явищ може стати вихідним чинником для ефективного вирішення проблем організації виробництва, переробки та розвитку ринку молока і молочних продуктів [2, с. 157].

В цьому напрямку здійснювали свої дослідження такі вчені як: В.Г. Галанець [2], С. В. Васильчак [1], Л. А. Ільків [3], М.В. Рухтурак [4] та інші.

Цілі статті. Основними цілями даної статті є аналіз сучасного стану розвитку молочного скотарства в сільськогосподарських підприємствах у розрізі природноекономічних зон Львівщини та виявлення тих негативних чинників, що гальмують розвиток галузі в даному регіоні.

Крім того, особливу увагу зосереджено на територіальному аспекті діяльності господарських формувань, та обґрунтовано доцільність врахування особливостей Карпатського регіону в умовах виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу. Молокопродуктовий підкомплекс АПК Львівщини – це цілісна виробничо-економічна система сільського господарства, основною метою якої є забезпечення населення даного регіону молоком і молочними продуктами, а промисловість – сировиною.

Підкомплекс включає в себе, безперечно, молочне скотарство, всі форми підприємств, що забезпечують постачання необхідних матеріальних ресурсів для нормального та безперебійного процесу забезпечення виробництва молока господарськими формуваннями АПК.

За висловлюванням Л.А. Ільківа – «Одним із найважливіших елементів основних фондів молочного скотарства є поголів'я основного стада. Якісні зміни зумовлюються приростом живої маси тварин на вирощуванні і відгодівлі» [3, с. 105].

Однак, наведені показники табл. 1 свідчать про значне скорочення виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах. Тільки за 2009 р. станом на 1 січня, порівняно з 2000 роком різниця складає 42,3 тис. т, скорочення значне – 64,1%.

Зниження валових надоїв молока обумовлюється, головним чином, зменшенням поголів'я корів з 36,1 до 10,7 тис. голів, тобто на 70,4%. Таке скорочення поголів'я корів у сільськогосподарських підприємствах відбувалося з різних причин.

Таблиця 1

Динаміка основних показників розвитку молочного скотарства Львівщини у сільськогосподарських підприємствах станом на 1 січня

Роки	Поголів'я корів		Виробництво молока		Середньорічний надій молока на одну корову		Вихід телят на 100 корів	
	тис. гол.	у % до поперед. року	тис. т	у % до поперед. року	кг	у % до поперед. року	гол.	у % до поперед. року
2000	36,1	-	66,0	-	1913	-	69	-
2006	14,3	39,6	31,2	47,3	2605	136,2	76	110,1
2007	13,7	95,8	28,8	92,3	2297	88,1	77	101,3
2008	11,6	84,7	24,3	84,4	2655	115,6	66	85,7
2009	10,7	92,2	23,7	97,5	2678	100,9	70	106,1

По-перше, через постійну нестачу і незбалансованість кормів певна кількість тварин попадає безпосередньо на м'ясокомбінати.

По-друге, як наслідок першого, зменшення чисельності маточного поголів'я супроводжується скорочення виходу приплоду, що в майбутньому, безумовно, впливає на обсяги виробництва молока.

По-третє, поганий рівень організації зоотехнічної роботи або, взагалі її відсутність, негативно позначається на збереженні та виживанні молодяку. В цілому у Львівській області спостерігається збільшення падіжу великої рогатої худоби, що, у свою чергу, приводить до недоодержання молока.

Не менш важливим фактором зменшення обсягів виробництва молока є зниження середньорічної продуктивності корів. Аналізуючи дані таблиці 1 можна констатувати, що даний показник змінюється кожного року в різні сторони.

Україна і особливо Карпатський регіон має сприятливі ґрунтово-кліматичні умови для утримання корів і виробництва молока. Це пов'язано з порівняно високою часткою сіножатей і пасовищ у загальній площі сільськогосподарських угідь [1, с. 14]. Територія Львівської області

характеризується особливостями її геологічної будови, рельєфом, природнокліматичними умовами, характером ґрунтів тощо.

Саме це в значній мірі і диктує умови для формування кормової бази, призначеної для годівлі тварин у різні періоди року.

Тому логічним є твердження про те, що розвиток молочного скотарства в різних природноекономічних зонах Львівщини характеризується не однаковими показниками.

Характер ґрунтів, рельєф та кліматичні умови, безумовно, впливають на структуру посівних площ, урожайність кормових культур, що у свою чергу, відображається у результатах ведення молочного скотарства у відповідних зонах та їх районах (табл. 2).

Важливим показником, що визначає обсяги виробництва продукції молочного скотарства і характеризує рівень інтенсивності його розвитку, є наявність корів та їх продуктивність. Низька продуктивність корів у всіх областях Західного регіону, зокрема і на Львівщині, гальмує розвиток галузі, що не дає змогу забезпечити населення на рівні рекомендованих норм такими цінними продуктами харчування, як молоко і молочні продукти [4, с. 76].

Таблиця 2

Основні показники розвитку молочного скотарства в сільськогосподарських підприємствах у межах природноекономічних зон Львівщини за 2008р.

Природно-економічні зони	Райони	Наявність поголів'я корів		Вироблено молока		Середньорічний надій молока від однієї корови, кг	Виробництво молока на 100 га с-г угідь, ц
		голів	%	т	%		
Полісся	Бродівський	1283	11,9	3718	15,7	3585	184,0
	Буський	234	2,2	486	2,1	1756	25,8
	Жовківський	1361	12,7	1245	5,2	2520	66,7
	Кам'янка-Бузький	266	2,5	391	1,7	3079	28,5
	Сокальський	2540	23,7	7753	32,7	2984	218,7
	Радехівський	763	7,1	1505	6,3	2746	126,4
	Яворівський	239	2,2	772	3,3	2698	133,4
	Всього	6686	62,3	15870	67,0	2767	111,9
Лісостеп	Городоцький	207	1,9	325	1,4	1900	52,2
	Жидачівський	462	4,3	942	3,9	1585	91,9
	Золочівський	413	3,9	948	4,0	3363	34,4
	Миколаївський	268	2,5	613	2,6	1648	72,1
	Мостиський	162	1,5	378	1,6	1879	69,4
	Перемишлянський	41	0,4	71	0,3	4450	22,1
	Пустомитівський	536	4,9	1265	5,4	2644	75,5
	Самбірський	749	7,0	721	3,0	2266	61,3
	Всього	2838	26,5	5263	22,2	2467	59,9
Передгірська і Гірська	Дрогобицький	910	8,5	2034	8,7	2489	275,5
	Сколівський	-	-	-	-	-	-
	Старосамбірський	57	0,5	79	0,3	1366	31,1
	Стрийський	222	2,1	412	1,7	2171	46,9
	Турківський	-	-	-	-	-	-
	Всього	1189	11,1	2525	10,7	1205	70,7
Міста обласного значення	Міста обласного значення	12	0,1	22	0,09	199	9,1
	Всього по області	10725	100	23680	100	2655	101,4

Проведений аналіз свідчить про те, що поголів'я корів та обсяги валових надоїв молока у різних районах Львівської області є неоднаковими. Тим більше, в рівні продуктивності корів спостерігається певна диференціація в розрізі районів області. Наявні молокозаводи у Львівській області в основному забезпечуються молоком як сільськогосподарською сировиною за рахунок власного виробництва. Через відмінність в обсягах виробництва молока у районах, завантаженість молокозаводів неоднакова. В основному їх продуктивність залежить від можливостей сировинної зони, тобто від кількості надосного молока в господарствах. З даних таблиці 2 ми бачимо, що найбільш сприятливі умови для

ведення молочного скотарства є у районах, які відносяться до зони Полісся. Обсяги виробництва молока в цій зоні дають можливість забезпечити сировиною наявні в ній молокозаводи. Свідченням цього є величина показників, що характеризують стан розвитку молочного скотарства у відповідних районах. Так, зокрема, частка Полісся у структурі поголів'я корів складає 62,3% до всієї області і, як результат, 67,0% виробленого молока, що на 56,3% більше ніж питома вага виробництва молока у Передгірській та Гірській зонах. Такий результат закономірний, оскільки виробництво молока на 100 га с.-г. угідь в даній зоні найвищий - 111,9 ц, тобто на 41,2 ц більше, ніж у Передгірській та Гірській зонах.

Першопричиною такого відхилення в результатах господарювання, проаналізованих природноекономічних зон є, на нашу думку, особливості їх рельєфу та ґрунтів. Райони зони Полісся характеризуються: по-перше, значна частина сільськогосподарських угідь відводиться під кормовиробництво, наявні великі площі сіножатей та пасовищ; по-друге, велика площа угідь дає можливість нарощувати кормову базу, а отже відкриваються можливості для утримання значного стада ВРХ; по-третє, під час випасу стада у весняні та літні місяці, зменшується фізичне навантаження поголів'я, що пов'язане з виснаженням корів під час переходу від ферми на пасовища і з пасовищ на ферму; по-четверте, вміст поживних речовин у травах цієї зони сприяє високій продуктивності корів. Тому, в процесі розробки відповідних програм розвитку галузі сільського господарства і, зокрема, молочного скотарства, необхідно в першу чергу, враховувати географічні і кліматичні особливості районів та спрямовувати основні зусилля у цих напрямках, де склалися найбільш сприятливі для цього умови.

Висновки. Отже, об'єктом нашого дослідження є сільськогосподарські підприємства, а в них – розвиток молочного скотарства. Причому аналіз проводиться у зональному аспекті, що певним чином дає можливість детальніше прослідкувати за розвитком галузі в окремих її районах.

Найсприятливіші умови для виробництва молока в області є в Поліській та Лісостеповій природних зонах, що характеризуються відповідним ландшафтом та ґрунтовим покривом. Територія Передгірської та Гірської зон характеризується дещо гіршими умовами для ведення молочного скотарства. Про це свідчать дані таблиці 2. Як у першому, так і в другому випадках, основними завданнями для господарюючих суб'єктів і, зокрема сільськогосподарських підприємств тої чи іншої природної зони, безумовно, залишаються: нарощування кормової бази, розвиток сучасної селекційно-племінної справи, підвищення продуктивності корів через збалансованість кормових раціонів, налагодження і зміцнення взаємовідносин із дотичними суб'єктами господарювання, формування потужної матеріально-технічної бази та ефективної цінової політики тощо.

Література.

1. Васильчак С.В. Формування та розвиток регіонального ринку молока і молочних продуктів: монографія / С. В. Васильчак – Львів: НВФ “Українські технології”, 2005. – 240с.
2. Галанець В. Г. Проблеми формування і розвитку ринку молока і молочних продуктів / В. Г. Галанець // Економіка АПК.-2005.-№11. - С. 157-158.
3. Ільків Л. А. Організаційні та технологічні особливості виробництва продукції скотарства / Л. А. Ільків // Економіка АПК.-2004.-№7. - С.103-107.
4. Рухтурак М. В. Оцінка рівня ефективності виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах Західного регіону України / М. В. Рухтурак // Економіка АПК.-2005.-№1. - С.75-78.
5. Сільське господарство Львівщини у 2008 році: Стат. збірник. – Львів, 2009.-126с.